

Elementy natury - sezonowe zespoły mieszkaniowe na wyspie Rodos.

The Elements of Nature – Seasonal Residential Complexes on Rhodes

Elementy natury – woda, wiatr, światło i niebo sprowadzają architekturę z poziomu ideologicznych przemyśleń na ziemię realizmu (...).

Tadao Ando¹

Sposób zabudowy Rodos odzwierciedla z jednej strony wpływy historycznego rodowodu wyspy, z drugiej obecne jej przeznaczenie. Współczesna architektura na jej terenie służy głównie celom turystycznym, jako że jest zaraz po Krecie, drugą najczęściej odwiedzaną przez turystów wyspą grecką. Nowe budynki powstają zatem tam, gdzie znaleźć można najbardziej korzystne warunki do wypoczynku. W najchętniej odwiedzanej, północnej części wyspy na obydwu jej wybrzeżach powstają nowoczesne kompleksy rekreacyjne z gęstą i wysoką zabudową usługową. Im dalej na południe tym staje się ona bardziej kameralna, wpisana w kontekst malowniczo położonych niewielkich nadbrzeżnych miasteczek takich jak Pełkos, Lindos, Lardos czy Kiotari. Przeskalowane budowle spotykane tak często w popularnych kurortach północnej części wyspy zastępowane są tutaj przez kameralne hotele i wille wakacyjne połączone w niewielkie zespoły o charakterze mieszkaniowym, użytkowane sezonowo – od początku kwietnia do końca października.

Zespół Horizon Line ukończony w 2010 roku usytuowany jest na pograniczu miejscowości Kiotari i Genadi. Przeznaczono na niego podłużną działkę nad brzegiem morza Egejskiego położoną wzdłuż mało uczęszczanej drogi rozgraniczającej budynki od zwirowej plaży, w otoczeniu zabudowy o podobnym charakterze. Zespół składa się z czterech trójkondygnacyjnych segmentów o powierzchni od 85 do 120 m². Złączono je po ze sobą po dwa, a następnie spięto częściowo zadaszoną przestrzenią wspólną z podniesionym tarasem widokowym skierowanym ku morzu. Zaplanowano do nich wspólny wjazd prowadzący wzdłuż północnej krawędzi terenu na plac znajdujący się za linią budynków z miejscami postojowymi dla mieszkańców. Stamtąd, tj. od zachodu, prowadzą główne wejścia do poszczególnych segmentów na poziomie środkowej kondygnacji. Na tym poziomie zlokalizowano jednoprzestrzenną część dzienną z aneksem kuchennym otwierającą się na wschód w stronę morza, na wyniesiony względem otaczającego terenu ogród z basenem oddzielnym dla każdej części zespołu. W przyziemiu usytuowano po dwa pokoje z łazienką, a na poddaszu dużą sypialnię z widokiem na morze. Bezpośrednie wyjście na plażę z każdego segmentu zapewnia dodatkowa prywatna furtka, do której prowadzi piesza ścieżka poprzez taras i ogród, nietypowo dla Grecji zagospodarowany w formie płaszczyzny trawnika.

Całość wpisuje się w otaczającą zabudowę oraz krajobraz nie tyl-

The elements of nature – water, wind, light, and sky – bring architecture derived from ideological thought down to the ground of reality (...).

Tadao Ando¹

The manner of developing Rhodes reflects the impacts of the historical origin of the island as well as its intended use for today. Its contemporary architecture serves mainly tourist purposes because it is the second most popular Greek island after Crete. That is why new buildings rise where the most favourable conditions for relaxation can be found. Both coasts of the most frequented northern part of the island have got modern leisure complexes with densely arranged, tall service buildings. In the south, they get cosier and cosier and adjust to the context of picturesquely located small coastal towns, such as Pełkos, Lindos, Lardos or Kiotari. Large-scale edifices, so frequently encountered in popular resorts in the northern part of the island, are replaced by little hotels and holiday villas combined into small complex of residential character which are used seasonally – from early April till late October.

Horizon Line complex, implemented in 2010, is situated in the borderland between Kiotari and Genadi. It stands on a longitudinal plot by the Aegean Sea located next to an unpopular road separating the buildings from a gritty beach surrounded by objects of similar character. The complex consists of four three-storey segments on 85-120 m². They are combined in twos and connected by a partly roofed shared space with a lifted view terrace facing the sea. A shared entrance leads along the northern edge of the area to a square situated behind a line of buildings with parking spaces for the residents. From the west, the main entrances lead to individual segments on the level of the middle storey. A single-space day part with a kitchen annex is located here. It opens to the sea in the east, to a garden with a swimming pool for each part of the complex raised with respect to the surrounding area. The ground floor has got two rooms with a bathroom; the attic has got a big bedroom overlooking the sea. A direct exit to the beach from each segment is guaranteed by an additional private gate approachable from a pedestrian path across the terrace and the garden arranged in the form of a lawn plane which is untypical of Greece.

The whole is adjusted to the surrounding buildings and the landscape owing to its small scale and broken-up character as well as its material solutions. The buildings, leaning against a framework of reinforced concrete, is finished with white plas-

1 Zespół Horizon Line Villas w Kiotari / Horizon Line Villas complex in Kiotari

ko dzięki niewielkiej skali i rozdrobnionym charakterze bryły, ale również za pomocą rozwiązań materiałowych. Budynki, oparte na żelbetowym szkielecie, wykończono białym tynkiem, z elementami kamiennego ogrodzenia oraz drewnianej konstrukcji zadaszeń zaczerpniętymi z tradycyjnej zabudowy w tym rejonie wyspy. Nowoczesny charakter nadają zespołowi okładziny ścienne z poziomo ułożonych desek, a także balustrada z błękitnego szkła wsparta na konstrukcji ze stali nierdzewnej. Dla podniesienia komfortu i ekonomiki użytkowania w każdym segmencie woda wpompowywana do basenu, spływa po szklanej tafli wzdłuż ogrodzenia, co powoduje schłodzenie powietrza na przestrzeni tarasu i powierzchni elewacji. Ponadto zespół wyposażono w indywidualne instalacje solarne oraz system odzysku wody dla pielęgnacji ogrodu. Wysoka jakość zewnętrznych materiałów wykończeniowych znajduje odbicie również we wnętrzu budynków. Posadzki wykonano tam z wysokogatunkowych gresów, a meble wbudowane z drewna egzotycznego. [Il. 1,2]

Horizon Line sąsiaduje z nieco starszym zespołem o zbliżonej skali i charakterze. Na podobnej działce zlokalizowano tu również 4 trójkondygnacyjne budynki, tym razem zgrupowane ze sobą po dwa, z prześwitem. Tak jak uprzednio ogród zaprojektowano od wschodu, od strony morza, a główne wejścia do domów w elewacji zachodniej dostępne z placu manewrowo – postojowego. Dwa środkowe segmenty zyskały dodatkowo bezpośredni wjazd z drogi

ter including some elements of a stone fence and the wooden construction of the roofs patterned on traditional constructions in this part of the island. The modern character of the complex is produced by wall linings of horizontally arranged planks and a balustrade of sky-blue glass supported by a construction of stainless steel. In order to increase the comfort and economy of operation, water pumped into the swimming pool in each segment flows on a glass pane along the fence and cools the air in the space of the terrace and the surface of the elevation. Moreover, the complex is equipped with individual solar installations and a system of water recovery for nurturing the garden. The high quality of the external finishing materials is also reflected in the interiors. The floors are made of high-class gresso; the inbuilt furniture – of exotic wood. [Ill. 1,2]

Horizon Line neighbours on a slightly older complex of a similar scale and character. Four three-storey buildings are located on a similar plot, too – they are grouped in twos with a clearance. As previously, a garden was designed from the seaside in the east, while the main entrances to the houses in the western elevation are approachable from a training and parking ground. Two middle segments have got an extra direct drive from a road in the east through individual gates and driveways at the cost of lessening the garden area. The buildings open to the sea. Their eastern walls form a multiplan, tectonic struc-

2 Zespół Horizon Line Villas w Kiotari / Horizon Line Villas complex in Kiotari

Zespół 4 budynków w Kiotari - Genadii / Complex of four buildings in Kiotari – Genadi 3

od wschodu poprzez indywidualne bramy i podjazdy, kosztem zmniejszenia powierzchni ogrodu. Budynki zdecydowanie otwarte są w stronę morza. Wschodnie ściany tworzą wieloplanową, tektoniczną strukturę perforowaną licznymi otworami o znacznej powierzchni, podczas gdy od tyłu elewacja ma charakter zamknięty o zdyscyplinowanym rytmie nadanym przez rzędy niewielkich okien. Budynki wykończono w przyziemiu jasną kamienną okładziną o regularnym podziale. Powyżej pojawiają się płaszczyzny gładkiego kremowego tynku skonstrastowane z detalami – tradycyjnym kamiennym kominem i drewnianą konstrukcją zadaszenia co nadaje całości postmodernistyczny charakter. [Il. 3, 4]

Zespół Al Mare położony jest w północnej części miejscowości Kiotari w bezpośrednim sąsiedztwie morza, granicząc z plażą od wschodu. Z przeciwnej strony, od zachodu biegnie droga dojazdowa, która obsługuje wbudowane garaże znajdujące się w przyziemiu budynków. Zespół składa się z 14 segmentów mieszczących niewielkie studia, apartamenty dwupokojowe a także domy szeregowe z częścią dzienną i dwoma sypialniami. Zgrupowano je ze sobą po 2 lub 3 tworząc uskakujące i skręcone względem siebie

ture perforated with many large openings, while the rear elevation is of closed character with the disciplined rhythm of rows of small windows. The buildings were finished with a light stone lining with a regular division in the ground floor. Above, there are planes of smooth cream plaster contrasted with the details – a traditional stone chimney and a wooden roofing construction which sets the postmodernist tone for the whole. [Ill. 3, 4]

Al Mare complex is located in the northern part of Kiotari in the vicinity of the sea – it borders on the beach from the east. An access road leads from the west – it services the inbuilt garages in the ground floors. The complex consists of fourteen segments with small studios, two-room apartments and terraced houses with a day part and two bedrooms. They are combined in twos or threes and form dodging and twisting groups adjusted to the natural relief. The whole is connected by a system of partly open roofs and galleries. From the sea-side, there are separate gardens with terraces and swimming pools for each unit. The complex is associated with tradition-

Zespół 4 budynków w Kiotari - Genadii / Complex of four buildings in Kiotari – Genadi 4

5 Zespół Al Mare w Kiotari / Al Mare complex in Kiotari

grupy, wpisujące się w naturalne ukształtowanie terenu. Całość połączono systemem częściowo otwartych zadaszeń i galerii. Od strony morza znajdują się ogrody z tarasami i basenami oddzielne dla poszczególnych jednostek. Zespół ten kojarzy się z tradycyjną grecką zabudową, wymodelowaną w stoku, opadającą swobodnie w stronę morza nie tylko dzięki kształtowi przestrzennemu opartemu na powtórzeniach prostopadłościanu, ale także charakterowi elewacji. Budynki wzniesione, jak większość budowli w tej części wyspy na żelbetowej szkieletowej konstrukcji wykończono białym tynkiem. Z gładką jasną powierzchnią elewacji kontrastują akcenty z drewna: stolarka drzwi i okien, elementy tarasów i zadaszenia. Podobnie wnętrza utrzymano w tradycyjnym wystroju – stonowane kolory ścian z barwnymi ornamentami oraz elementy z naturalnego drewna nadają zespołowi klasyczny charakter. [Il. 5, 6]

Ukończony na początku roku 2009 **zespół Petroto** położony jest na wzniesieniu, przy drodze pomiędzy Kiotari a Asklepios. Pofalowany teren, skłaniający się ku brzegowi sprawia, że zespół choć oddalony od plaży o ponad 300 m, może szczycić się rozległym widokiem na morze. Inwestycję zlokalizowano na wschodnim stoku,

al Greek buildings modelled in a slope, freely descending towards the sea thanks to a spatial shape based on repetitions of a quadratic prism as well as the character of the elevations. The buildings, raised on a framework construction of reinforced concrete like most edifices in this part of the island, were finished with white plaster. Wooden accents – the woodwork of the doors and the windows, some elements of the terraces and the roof – contrast with the smooth bright surface of the elevations. Similarly, the interiors are characterized by a traditional décor – the subdued colours of the walls with vivid ornaments and some elements of natural wood set classical character for the complex. [Ill. 5, 6]

Petroto complex, implemented at the beginning of 2009, is situated on an elevation by the road from Kiotari to Asklepios. The undulate ground lowering towards the shore makes the complex – constructed at the distance of more than 300 m from the beach – proud of its vast view of the sea. The investment is located on an eastern slope, on a plot covered with low vegetation, in a previously undeveloped area. Its large

6 Zespół Al Mare w Kiotari / Al Mare complex in Kiotari

na działce pokrytej niską roślinnością, w terenie dotąd niezabudowanym. Znaczną jej część zajmują wpisane w stok tarasy-ogrody, w które wkomponowano konieczne mury oporowe. Najniższy z nich zajmuje basen wspólnie użytkowany przez mieszkańców. Dojazd na plac z miejscami postojowymi służący wszystkim budynkom inwestycji zapewnia droga zlokalizowana powyżej od strony zachodniej. Zespół składa się z czterech domów wolnostojących, którym nadano kształt wywodzący się z prostopadłościanu i wysokość dwóch kondygnacji. Dwa większe mieszczą przestrzeń dzienną i dwie sypialnie z węzłem sanitarnym – dwa mniejsze, zbliżone do sześcianu zaprojektowano jako jednoprzestrzenne z dodatkową sypialnią na antresoli. Uwagę przykuwa niespotykana na wyspie kolorystyka. Każdy budynek wyróżniono odrębną, nasyconą barwą, która kontrastuje z kolorystyką detali – naturalną szarością kamienia użytego na mury oporowe i drewna, z którego wykonano stolarkę okienną i drzwiową. Czerwień, żółć i dwa odcienie błękitu wybijają się na tle otaczającego krajobrazu i widocznej w dalekim planie bieli tradycyjnej zabudowy miejscowości Kiotari. Poszczególne budynki wyposażono w indywidualne instalacje solarne oraz jednostki klimatyzacyjne. Woda szara z całego zespołu, po wstępnym oczyszczeniu i przepompowaniu używana jest ponownie do pielęgnacji roślinności na terenie tarasów-ogrodów. Ponadto w każdym domu znajduje się kominek oraz instalacja rozprowadzająca ciepłe powietrze, wspomagająca centralne ogrzewanie. [Il. 7]

Powstające w ostatnich latach w południowej części Rodos niewielkie zespoły sezonowych willi wpisują się w lokalny charakter architektury wyspy. Malowniczo wpisane w pofalowany teren nadbrzeża budynki naśladują sposób zabudowy historycznych ośrodków tego regionu, takich jak miasta Lindos czy Asklepios. Poszanowanie kontekstu, a także zasobów naturalnych, szczególnie ważne z racji lokalizacji na wyspie o ograniczonych możliwościach pozyskiwania wody pitnej, a także energii cieplnej i elektrycznej sprawia, że ze względów ekonomicznych nowe inwestycje zyskały także cechy zrównoważone². Prostopadłościenne bryły budynków i ich tektoniczne, jednobarwne elewacje mają jednoznacznie współczesny wyraz. Wpisują się w estetykę minimalizmu a zarazem w trend „zielonej architektury”. Równocześnie, dzięki rozwiązaniom materiałowym o lokalnym rodowodzie, stanowią kontynuację dla tradycyjnej greckiej architektury mieszkaniowej.

Przypisy:

¹ Tadao Ando, *Theories and manifestoes of contemporary architecture*, ed. Ch. Jencks, K. Knopf, West Sussex, 1997.
² Coraz częściej kwestionowana jest idea jednego, uniwersalnego modelu zrównoważonego rozwoju; podkreśla się potrzebę poszukiwania rozwiązań dostosowanych do różnych skal przestrzennych i odmiennych lokalizacji, Baranowski A., *Lokalność w równoważeniu miejskiego środowiska mieszkaniowego*, Housing Environment 5/2007, s. 90.

part is occupied by garden terraces adjusted to the slope with necessary revetments. The lowest of them has got a swimming pool meant for all the residents. Access to a square with parking spaces serving all the buildings is secured by a road located above from the west. The complex consists of four two-storey freestanding houses whose shape is derived from a quadratic prism. Two larger ones have got a day space and two bedrooms with a sanitary centre; two smaller cube-like ones were designed as single spaces with an additional bedroom on the entresol. Their colours, rare on the island, attract people's attention. Each building is distinguished by its own saturated hue which contrasts with the colours of the details – the natural greyness of stone applied for the revetments and the woodwork of the windows and the doors. Red, yellow and two shades of sky-blue excel themselves against the background of the surrounding landscape and the whiteness of Kiotari's traditional buildings which can be seen in the distance. Individual buildings are equipped with separate solar installations and air-conditioning units. Purified and pumped grey water from the entire complex is reused to nurture the greenery in the garden terraces. What is more, each house has got a fireplace and an installation which distributes warm air and supports central heating. [Ill. 7]

Small complexes of seasonal villas, which have been built in the southern part of Rhodes in recent years, correspond with the local character of the island's architecture. Picturesquely adjusted to the undulate seashore, the buildings imitate the manner of constructing historical centres in this region, such as Lindos or Asklepios. Respect for its context and natural resources, which is especially important considering the limited possibilities of acquiring drinking water on the island, as well as thermal and electric energy fits new investments with some sustainable features for economic reasons. The cuboidal forms of the buildings and their tectonic, monochromatic elevations are characterized by an unambiguously contemporary expression. They adjust themselves to the aesthetics of minimalism as well as to the trend of green architecture. At the same time, owing to their material solutions of a local origin, they continue traditional Greek housing architecture.

Endnotes:

¹ Tadao Ando, *Theories and manifestoes of contemporary architecture*, ed. Ch. Jencks, K. Knopf, West Sussex, 1997.
² More and more often, the idea of one, universal model of sustainable development is called into question; the need of a search for solutions adjusted to various spatial scales and locations is emphasized, Baranowski A., *Lokalność w równoważeniu miejskiego środowiska mieszkaniowego*, Housing Environment 5/2007, p. 90

Zespół Petroto w Kiotari / Petroto complex in Kiotari